STICHTING tot behoud
van MONUMENT EN LANDSCHAP
in de gemeente UBBERGEN

P.C. Hooftstraat 12
6573 CE Beek-Ubbergen
e-mail: monumentenlandschap@hotmail.com

*Nieuws*brief 15

Jaargang 4, nummer 4
oktober 2004

Komende Activiteiten

- De Najaarsbijeenkomst is op zaterdag 6 november 2004 om 13.30 uur in hotel Val Monte. Wij presenteren het boek *'Heerenheibel in de Heerlijkheid Beek'* over de befaamde Watertorenarresten.
- Lezing *'Wie bewaart, heeft wat'* over monumenten in Ubbergen en Millingen door Ton Gijbers in de bibliotheek in Beek op dinsdag 2 november 2004 om 20.00 uur

De Najaarsbijeenkomst op zaterdag 6 november 2004 om 13.30 uur in Golden Tulip Hotel Val Monte, Oude Kleefsebaan 34 in Berg en Dal

De Najaarsbijeenkomst, die wij deze keer in samenwerking met de Heemkundestichting Berg en Dal organiseren, is gewijd aan de befaamde Watertorenarresten. Twee buren aan de Oude Holleweg in Beek kregen ruzie over het uitzicht vanuit een van de huizen en stortten zich in jarenlange juridische procedures. De Hoger Raad moest er aan te pas komen om het conflict te beslechten. Daaraan danken wij de zogenoemde Watertorenarresten. Prof. Mr. L.C.A. Verstappen heeft daarover het boek *Heerenheibel in de Heerlijkheid Beek* geschreven. Deze middag presenteren wij het boek en nemen u mee naar plaatsen waar het conflict zich afspeelde. *Zie voor een uitgebreidere toelichting en een intekenformulier voor het boek pagina 3.*

Programma

13.30 uur Ontvangst

13.45 uur Opening van de bijeenkomst door Mr. G. Janssen, voorzitter van onze Stichting
Inleiding door de auteur Prof. Mr. L.C.A. Verstappen
Inleiding door Th. Merkus, oud-boswachter van het Geldersch Landschap
Vervolg inleiding door Prof. Mr. L.C.A. Verstappen

14.30 uur Wandeling o.l.v. gidsen over de landgoederen, waar de '*heerenheibel*' zich afspeelde:
de villa's *'t Huys te Schengen* en *Hooghorst*

15.30 uur Presentatie van het boek *Heerenheibel in de Heerlijkheid Beek'*

15.40 uur Informele nazit

16.30 uur Einde

Het boekomslag met daarop het uitzicht en de gewraakte watermolen

Voor degenen die het boek bij voorintekening hebben besteld, ligt het boek na de presentatie klaar.

Week van de Geschiedenis ook in Beek

Dialezing in de Openbare Bibliotheek, Rijksstraatweg 193a op dinsdag 2 november om 20.00 uur

In het kader van de '*Week van de Geschiedenis*' (30 oktober – 7 november) organiseert de Openbare Bibliotheek Beek-Ubbergen een dialezing met als titel "Wie bewaart, heeft wat". Ton Gijsbers, oud-voorzitter van de Stichting tot behoud van Monument en Landschap in de gemeente Ubbergen, neemt de toehoorders mee op een tocht langs oude en jongere monumenten in Ubbergen en Millingen aan de Rijn.

De avond begint om 20.00 uur; een kopje koffie staat voor u klaar.

De entree voor deze avond bedraagt € 3.

Reserveren kan telefonisch 024-684 2184,
per e-mail ,
of aan de balie van de bibliotheek.

Open Monumentendag zondag 12 september 2004

Wat een prachtig weer was het op de Open Monumentendag! Dat kwam heel goed uit want de rondleidingen waren in de open lucht. Het thema was dit jaar "*verdediging*". Een mooie routekaart, uitgebracht onder de titel "*Merck toch hoe Sterck*" met foto's en beschrijvingen van 3 locaties waar het gaat om verdedigingswerken.

We gingen op pad naar de Duivelsberg. De twee Motte-kastelen op de Duivelsberg, die ook wel Mergelpe werden genoemd zijn oudste in onze gemeente gelegen verdedigingswerken, zij liggen vlak bij het pannen-koekenrestaurant. Een motteburcht was een geheel of gedeeltelijk kunstmatig aangelegde verhoging, waarop de burcht was gebouwd. Grote gele ballonnen en een vlag met Open Monumentendag erop vertelden ons dat hier de rondleiding zou beginnen. "Waarschijnlijk stammen deze burchten al uit de elfde eeuw en zijn al bijna duizend jaar oud", vertelde Theo Leenders ons. We klommen de heuvel op, waar een Motte gestaan had en beneden ons lag nog een kleine bult, de tweede Motte. Theo heeft drie groepjes belangstellenden van alles verteld over de geschiedenis en de omgeving van de burchten. Het was geweldig interessant en men nam moeilijk afscheid van het prachtige uitzicht over het Wylermeer, de Ooijpolder, de Duffelt en in de verte de Betuwe en Montferland.

We vervolgden de route en kwamen, door Duitsland rijdend, in Düffelward aan. Een spandoek met Open Monumentendag en weer zo'n grote gele ballon op het pontje heetten ons welkom. De oversteek en de wandeling naar Schenkenschanz waren op zich al een feest. Binnen de muren van de vesting werden we opgewacht door Ute Maassen die in de Alte Schule de geschiedenis van de Schenkenschanz vertelde. Roland Verheyen, die, als het nodig was, voor de Nederlandse vertaling zorgde, had uit de eigen collectie oude landkaarten en schilderijen meegenomen. Daarop was heel goed te zien dat de Schenkenschanz in de 16de en 17de eeuw de belangrijkste strategisch gelegen Nederlandse vesting was aan de oostgrens. Ook Spaanse en Franse troepen hebben de vesting beurtelings in bezit genomen.
We maakten nog een wandeling door het stadje, namen afscheid en gingen met het pontje weer de Altrhein over om de route te vervolgen naar de Groenlanden in de Ooijpolder.

Aan de Ooijsebandijk, bij de gerestaureerde veldoven, gingen de rondleidingen van start onder leiding van Elly Cox en Marc Wingens. Zij vertelden enthousiast over de bestemming van dit terrein dat in de jaren vijftig van de vorige eeuw militair gebied werd. In het diepste geheim werd hier gewerkt aan een onderdeel van de IJssellinie. Het doel was het gebied tussen Nijmegen, Arnhem en Meppel onder water te kunnen zetten om in de tijd van de Koude Oorlog een Russische aanval af te kunnen slaan. Indrukwekkend om te horen hoe grondig men alles heeft uitgevoerd; een commandobunker en een bunker ingericht als ziekenhuis konden we aan de buitenkant nog bekijken. Vanuit de lucht waren ze niet te zien! In Olst zijn precies dezelfde gebouwen wel van binnen te bekijken, want daar is het IJssellinie museum gevestigd.

Het was een interessante en welbestede dag.

OPROEP. Tijdens de gevechten in de eerste week van operatie Market-Garden zijn in de gemeente Ubbergen veel huizen en boerderijen vernield of beschadigd. Veel daarvan is uit literatuur al bekend, zoals in het centrum van Beek en de buurtschap Thornse Molen. Wie weet nu nog zichtbare sporen aan te wijzen, zoals beschadigingen, herstellingen, plekken waar een huis of boerderij heeft gestaan of is herbouwd? Graag uw reacties, telefonisch aan Hans Fun 024 32 33 254, of per e-mail: monumentenlandschap@hotmail.com

Heerenheibel in de Heerlijkheid Beek

Ze zijn verplichte kost voor elke rechtenstudent, de Berg en Dalse Watertorenarresten van de Hoge Raad uit 1936 en 1937. Zij vormen de afronding van een burenruzie tussen de heren Van der Goes en Van Stolk, destijds wonende in de villa's *'t Huys te Schengen* en *Hooghorst* aan de Oude Holleweg tussen Beek en Berg en Dal.

Aanvankelijk waren de heren goede buren, maar door verschillen van mening over de gezamenlijke toegangsweg, de hoogte van de bomen en andere irritaties ontstonden er onoverbrugbare geschillen die leidden tot vele pesterijen over en weer en langdurige rechterlijke procedures tot aan de Hoge Raad.

Tegenwoordig zouden we de verwikkelingen "soap" noemen, waarin naast beide heren, hun echtgenotes en huisdieren figureren en ook hun personeelsleden (tuinlieden, butler en verpleegster), de Beekse huisarts Dr. Koch, Prof. Meijers uit Leiden (de grondlegger van ons huidig Burgerlijk Wetboek), een heuse detective (die op verzoek van Van der Goes de levenswandel van de nieuwe vriendin van Van Stolk moest nagaan), de aannemers Voldering en Geveling en de wijn van wijnhandel Pieter de Bruijn uit Nijmegen.

Op beide landgoederen zijn nog veel sporen en herkenningspunten van de elementen die in de geschillen een rol spelen, zoals de betonnen palen die de grondslag vormden voor de door Van Stolk opgerichte Amerikaanse windmolen (die eerder had gestaan op het terrein van villa *Diana* aan de Rijksstraatweg te Beek) om het uitzicht van Van der Goes te belemmeren, het kastanjeboomlaantje dat toegang verschaft tot de villa *Hooghorst*, het vrijerslaantje en natuurlijk het riante uitzicht vanuit beide landgoederen over de Ooijpolder tot in Montferland, welk uitzicht uiteindelijk de inzet van de procedures was. Theo Merkus, de oud-boswachter van Het Geldersch Landschap, die ook zijn bijdrage aan het boek heeft geleverd, laat ze u graag zien.

Prof. mr Leon Verstappen heeft zich in het verhaal en de achtergronden van de Berg en Dalse Watertorenarresten verdiept en mede aan de hand van de processtukken, de archieven van de betrokken advocaten en van de familie Van der Goes, deze hevige burenruzie en de niet onbelangrijke juridische impact daarvan beschreven. Het is een zeer lezenswaardig relaas geworden met ons schitterende gebied, stuwwal en Ooijpolder, als decor. Het boek is rijk geïllustreerd en voorzien van een plattegrond, zodat het verhaal kan worden nagelopen.

Het boekje kost bij voorintekening € 9,50, daarna € 12,50.

De oplage is beperkt. U wordt als donateurs van onze Stichting als eerste in de gelegenheid gesteld om op dit boekje in te tekenen. Daarvoor kunt u gebruik maken van het intekenformulier, dat u hieronder vindt.

Govert Janssen

Intekenformulier voor het boek over de Watertorenarresten. Opsturen voor 1 november 2004 aan de penningmeester Pompweg 7, 6574 AP Ubbergen of mailen aan monumentenlandschap@hotmail.com

Hierbij bestel ik .... exemplaar(en) van het boek over de Watertorenarresten à € 9,50 per ex. Ik heb het bestelbedrag overgemaakt op bankrekening nr 1051. 11.562 ten name van Stichting Monument en Landschap te Ubbergen

De heer/mevrouw _____

Adres (geen postbusnr) _____

Postcode en woonplaats _____

Deze *Nieuws*brief is een uitgave van de STICHTING tot behoud van MONUMENT EN LANDSCHAP in de gemeente UBBERGEN.

Redactie
Regina Nève-Sprenger
Hans Fun

Verschijnt vier keer per jaar.
Donateurs ontvangen het blad gratis, aanbevolen minimale donatie € 15,00 per jaar.
Bankrekening 1051.11.562 tnv Stichting Monument en Landschap, Pompweg 7, Ubbergen.

De Stichting heeft ten doel
"het bevorderen van het behoud van monumenten van geschiedenis en kunst en van landschap voor zover het van positieve betekenis is voor monumenten dan wel om zijn inrichting en gebruik geschiedkundige of karakteristieke waarde heeft."

Secretariaat: mw Dr R.M. Nève-Sprenger
P.C. Hooftstraat 12
6573 CE Beek-Ubbergen,
tel. 024-684 3158
e-mail:
monumentenlandschap@hotmail.com

De eerder aangekondigde bijeenkomst op 15 november over de littekens van Market-Garden wordt verschoven naar het voorjaar. Twee boeken achter elkaar presenteren is wat veel van het goede.

DE VOORJAARBIJEENKOMST 2004

Op 5 juni vond voor de donateurs van onze Stichting de jaarlijkse voorjaarsbijeenkomst plaats. Dit maal werd een bezoek gebracht aan het Informatiecentrum Nederlands Cultuurlandschap, een nieuw initiatief van de Beekse Vereniging Das&Boom. Zo'n 25 donateurs maakten van de gelegenheid gebruik en werden om twee uur 's middags ontvangen in huize Wylerberg door de gedreven directeur van de natuurorganisatie, Jaap Dirkmaat. Deze gaf eerst een rondleiding door het nieuwe informatiecentrum waar hij de doelstelling van Stichting Nederlands Cultuurlandschap toelichtte: maak Nederland weer mooi door herstel van het cultuurlandschap. Dirkmaat schetste hoe met het geld dat nu wordt gebruikt voor de aanleg van de Betuwelijn heel Nederland opnieuw en duurzaam kan worden ingericht met kleinschalige landschapselementen (heggen, houtwallen, sloten), wandel-, fiets- en kanoroutes. Ook gaf hij zijn visie op het inrichten van nieuwe landschappen en rekende hij voor wat de winst van dit alles zou zijn voor landbouw en recreatie.
Dirkmaat voerde het gezelschap naar de negen onlangs op het terrein aangelegde landschapstuinen waarvan er zeven bestaande, nog gave Nederlandse landschappen verbeelden zoals het Anlooër Diep in Drenthe, de Friese Wouden in Friesland en het Maasheggenlandschap in Noord-Brabant. Het achtste landschap stelt Devon in Engeland voor; het negende is een kleinschalige uitvoering van een ontwerp van een nog niet bestaand landschap. De landschapstuinen doen aan Madurodam denken, met dit verschil dat niet de bebouwing, maar het landschap centraal staat, met levende miniatuurbomen en struiken. De bouwwerken. grotendeels kopieën van bestaande gebouwen, hebben vooral de functie dat zij de herkenbaarheid van het landschap versterken.
De dag werd besloten met een wandeling door Palland, een in de buurt van huize Wylerberg gelegen dal dat deel uitmaakt van natuurreservaat de Duivelsberg. Palland vormt een klein, maar schitterend cultuurlandschap met, op de hogere delen, prachtig uitzicht op de Duffelt en het Montferland. Dirkmaat gaf uitleg bij de herstelwerkzaamheden die in dit dal aan graften, houtwallen en weides zijn uitgevoerd, waardoor verbossing is voorkomen. Hij toonde bovendien de diverse typen heggen en houtwallen uit verschillende delen van het land die hier enkele jaren geleden zijn aangeplant en gaf uitleg bij het onderhoud van alle landschapselementen. Tegen vijven eindigde deze voor velen verrassende middag, die nu eens niet het *monument*, maar het *landschap* uit de naam van onze stichting centraal stelde.